

I 105
Åbo Akademi
N:o 105

SÄRTRYCK UR ÅBO AKADEMIS ÅRSSKRIFT 1924

ÅBO AKADEMIFÖRENINGENS FÖRSTA TRIENNIUM

AV
ERIC HOLMBERG

ÅBO 1925
ÅBO TRYCKERI OCH TIDNINGSSÄLLSKAP

Ic 5
Åbo Akademi
Kapsel

ÅBO AKADEMIFÖRENINGENS FÖRSTA TRIENNIMUM

AV
ERIC HOLMBERG

Åbo Akademis tillkomst är att se mot en kulturhistorisk bakgrund. Åbo hade haft sitt universitet och förlorat det, Åbo-patriotismen, som aldrig hade upphört att minnas det förgångna och att hoppas på en ersättning för de förlorade kulturvärdena, tog sig uttryck i den storslagna enskilda offervilja, som kallade Akademien till liv.

Det var emellertid icke ett företag för det mindre kultursamhället, för Åbo allena, som åsyftades. Den svenska högskolan var tänkt som en gåva åt hela det Svensk-Finland, som Akademiens stiftare ytterst arbetade för. Från första stund hade man sålunda räknat på, att det svenska Finland skulle träda företaget nära; man hade tänkt sig, att det skulle sluta upp kring Akademien och stödja den ideellt, måhända även materiellt, om detta bleve nödigt, något som först framtiden kunde avgöra.

Akademiens stiftelseurkund ger redan den uttryck åt tanken på en sammanslutning med sådant syfte. Här ingå nämligen anvisningar rörande formen för det närmare samarbetet mellan en eventuell förening och Akademiens delegation. I kapitlet „Stiftelsens förvaltning” säges följande:

„— — — — — skulle en förening, i syfte att stöda akademiföretaget, framdeles komma till stånd, äger denna förening i delegationen invälja tvenne ledamöter, vilkas mandat omfattar två år.”

Åbo Akademi räknar sin officiella tillvaro från den 1 sep-

tember 1918; den 15 januari 1919 vidtog dess effektiva verksamhet. Vid denna tidpunkt ansågos Akademiens kapitaliserade tillgångar förslå att uppbära företaget enligt dess organisationsplan. Detta hade otvivelaktigt även varit fallet, om penningens värde i landet förblivit åtminstone i huvudsak oförändrat, och endast eventuella påbyggnader på företaget samt mera omfattande utvidgningar hade ytterligare krävt medel, utöver dem som funnos. Den omfattning, som inflationen kort därpå erhöll och som först långsamt tenderade att avstanna, måste emellertid på ett betänkligt, t. o. m. mycket betänkligt sätt rubba kalkylerna, detta var givet.

Redan under loppet av år 1921 visade sig situationen så hotande, att rektor i sitt inskriptionstal hösten samma år fann sig böra offentligen bringa frågan om Akademiens framtid på tal. I själva verket hade det visat sig, att fondernas avkastning icke kunde uppbära akademiföretaget och att årliga deficit hade begynt uppkomma. Dessa utjämnades dels med tillhjälp av för viss tid tecknade garantier av medborgare i Åbo, dels och främst sålunda, att bröderna Ernst och Magnus Dahlström personligen trädde emellan.

Det var naturligt, att dessa förhållanden skulle giva aktualitet åt den tidigare berörda tanken på en akademiförening och att härvid särskilt den ekonomiska sidan av dennas uppgift skulle träda i förgrunden; det befanns m. a. o. nödvändigt att upprätta en sådan förening och att organisera den såsom en understöds- och garantiförening. Man sökte emellertid uppbygga den på en så bred medborgerlig bas som möjligt; det ansågs nämligen önskvärt, att sammanslutningen i största möjliga utsträckning komme att omfatta även sådana medborgare, vilka icke hade tillfälle att giva sitt ideella intresse för högskoletanken pekuniärt uttryck.

Det bör nämnas att uppslag till grundandet av en sådan förening spontant framträdde på olika håll även utanför Akademien. Sålunda offentliggjorde kronolotsen S. J. Örså i Hitis, Högsår, i början av 1922 ett förslag till bildande av en hela Finland omfattande organisation med syfte att stödja

Akademien. Detta uttalande kan betraktas såsom det första i offentligheten framträdande initiativet i denna sak.

En vädjan till förmån för upprättandet av en akademisk garantiförening betraktades av Akademien som en allmän angelägenhet för det svenska Finland; skulle föreningen er-hålla behöflig effektivitet, förutsattes nämligen, att detta i sin helhet i gärning ställde sig bakom den svenska högskolans idé. Av denna anledning ansågo sig de akademiska vederbörande icke kunna taga något initiativ i frågan, innan planen i hela sin vidd granskats och godtagits av representanter för sådana organ för svenskt offentligt liv, vilkas godkännande av densamma var liktydigt med att den sanktionerats på det svenska Finlands vägnar.

Från Akademien vände man sig därför till Svenska Folkpartiets centralstyrelse samt till styrelsen för Svenska Litteratursällskapet och för Svenska Folkskolans Vänner och gjorde sakläget till föremål för utredning och överläggning. Härvid underkastades särskilt Akademiens ekonomiska läge dryftning, och det fastslogs att Akademien, för att kunna fortsätta sin verksamhet i dennas dåvarande omfattning, krävde ett visst tillskott i kapital till sina centrala fonder. Då detta icke antogs kunna omedelbart hopbringas, beslöts att ordna saken så, att ett årligt belopp, motsvarande ränteavkastningen på det behöfliga kapitaltillskottet, bleve insamlat under avvaktan på att fonderna småningom växte.

Att Akademien i framtiden som hittills skall få mot-taga donationer i form av gåvor och testamenten, har ansetts vara ett sannolikt antagande. Sådana hava så pass jämnt tillfallit Akademien, att det icke kan anses oberättigat att för-utsätta, att Akademien inom en kortare eller längre tid skall få se sina fonder ökade med det belopp, som motsvarar den genom penningvärdets fall inträffade minskningen av fonder-nas effektivitet. Tillsvidare, att börja med på tre år, skulle en förening upprättas med syfte att tillföra Akademien det belopp, som motsvarade dess årliga deficit.

Den 16 mars 1922 offentliggjordes ett upprop, utfärdat av

Stiftelsens för Åbo Akademi delegation, Svenska Folkpartiets centralstyrelse samt styrelsen för Svenska Litteratursällskapet och för Svenska Folkskolans Vänner för bildandet av en akademiförening. Det konstituerande mötet ägde rum i Nyländska nationshuset i Helsingfors den 26 mars. Vid mötet antogs följande stadgar:

§ 1.

Åbo akademiförening, vars hemort är Åbo stad, har till syfte att genom influtna medlemsavgifter och på annat sätt verka för stödjandet av Åbo akademi.

§ 2.

Medlem av föreningen kan envar bliva, som av föreningens styrelse godkännes. På styrelsen ankommer även att utesluta medlem ur föreningen på grund av underlåtenhet att inbetala medlemsavgift eller av andra skäl.

§ 3.

Inval i föreningen förpliktar till en årlig avgift under minst 3 års tid av

- 1) Fmk 100 med rätt att erhålla Åbo akademis program och installationsskrifter;
- 2) Fmk 500 med rätt att erhålla föregående skrifter samt dessutom Årsskrift utgiven av Åbo akademi;
- 3) Fmk 1,000 eller därutöver med rätt att erhålla föregående skrifter samt Acta academiae aboensis.

Vad medlem efter sagda tids utgång har att erlägga, bestämmer årsmötet.

§ 4.

Föreningen äger rätt att vartannat år invälja 2 representanter i Stiftelsens för Åbo akademi delegation, vilkas mandat omfattar 2 år.

§ 5.

De influtna medlen med avdrag av föreningens löpande utgifter ställas till Stiftelsens för Åbo akademi förfogande.

§ 6.

Föreningens styrelse består av tolv medlemmar och väljes årligen på föreningens årsmöte. Styrelsen utser inom sig ordförande, vice ordförande och skattmästare, samt antager sekreterare. Styrelsen är beslutför, då minst fyra ledamöter äro närvarande. Styrelsens ordförande eller vid förfall för denne viceordföranden äger teckna föreningens namn.

§ 7.

Föreningens räkenskaper föras per kalenderår och granskas av två på föregående årsmöte utsedda revisorer.

§ 8.

Arsmötet hålles i Åbo stad på Åbo akademis inskriptionsdag i september månad.

§ 9.

Kallelse till möte, som bör utgå minst en vecka före mötet, och övriga meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom genom annons i minst två svenskspråkiga tidningar, den ena utkommande i Åbo, den andra i Helsingfors.

§ 10.

I händelse föreningen upplöses, övergå dess tillgångar till Stiftelsen för Åbo akademi.

Mötet utsåg en styrelse bestående av 4 personer från Helsingfors, 4 från Åbo samt 4 från det övriga Finland. Styrelsens första sammanträde ägde rum i Åbo den 28 mars. Ett av styrelsens Åbo-ledamöter bestående verkställande utskott tillsattes för att handhava föreningens löpande angelägenheter. Även utsågs en sekreterare och ombudsman. Rekryteringen av medlemmar skedde i Åbo och Helsingfors med tillhjälp av damkommittéer.

Emedan det visat sig, att föreningens verksamhet måste föregås av direkt upplysningsarbete och att en viss decentralisering vid arbetets organisation var önskvärd, bereste ombudsmannen under våren och hösten 1922 ett antal viktigare orter för att upprätta centralkommittéer eller vidtala ombudsmän. Under dessa resor höllos föredrag dels om Akademien, dels om kulturhistoriska ämnen av några Akademiens professorer, vilka deltog i resorna. Centralkommittéer tillsattes i Björneborg, Borgå, Hangö, Kotka, Lovisa, Mariehamn, Tammerfors, Uleåborg, Wasa och Viborg; följande år tillkom centralkommittén i Ekenäs. På de orter, där sådana kommittéer icke finnas, representeras Akademiföreningen av lokala ombudsmän.

Medlemmarnas och bidragens fördelning (1922) på de olika orterna framgår i huvudsak av efterföljande tablå; fullt exakta uppgifter kunna givetvis icke lämnas för en förening, vars medlemstal ständigt undergår förändringar på grund av dödsfall, bortflyttning till annan ort m. m.

	Antal medl.	Medlems- avgifter
Bjärnä	3	1,600
Borgå	126	22,600
Bromarv	11	1,900
Ekenäs	26	4,500
Fredrikshamn	3	2,000
Hangö	22	2,900
Helsingfors (med villastäder incl. Grankulla)	750	144,775
Hitis	5	500
Jakobstad	55	6,000
Joensuu	2	200
Jyväskylä	13	3,000
Karihaara & Kemi	21	3,800
Korso	3	500
Kotka	83	14,150
Kuopio	15	2,450
Kristinestad	12	1,200
Kymmene Bruk	81	20,800
Lappfjärd	8	800
Lojo (norra)	8	800
Lojo (södra)	4	400
Lovisa	114	32,700
Malaks	13	1,800
Mörskom	5	900
Nystad	18	1,000
Nådendal	21	6,100
Pargas	8	4,300
Pärnä (östra)	4	900
Pörtom	16	1,600
Sagu	7	9,700
Salo	9	2,600
Sibbo	8	1,100
Tammerfors	53	21,950
Tavastehus	28	3,700
Tenala	5	500

	Antal medl.	Medlems- avgifter
Uleåborg	56	18,500
Warkaus	20	4,500
Wasa	142	22,900
Viborg	165	39,000
Willmanstrand	3	300
Wästanfjärd	7	700
Wörå	1	100
Åbo	622	123,800
Enskilda personer	8	5,200
Sverige	7	3,820

Särskilt bör nämnas att såsom medlemmar äro inskrivna icke mindre än 25 ungdomsföreningar och andra idéella sammanslutningar, nämligen:

i Borgå 4	i Nystad 1
i Borgå landsförsamling 7	i Nådendal 2
i Gerknäs 1	i Pargas 1
i Hitis 4	i Pörtom 1
i Klemetskog 1	i Sibbo 1
	i Wästanfjärd 1

Under hela sin verksamhetstid — alltså från våren 1922 — har föreningen uppburit i medlemsavgifter:

För år 1922	c:a Fmk	522,000:—
„ „ 1923	„ „	480,000:—
„ „ 1924	„ „	164,000:—

eller sammanlagt Fmk 1,166,000:—

samt i tillfälliga gåvor:

För år 1922	Fmk	30,659: 31
„ „ 1923	„	42,694:—
	Fmk	73,353: 31

Föreningens totala intrader per augusti

1924 stiga således till c:a Fmk 1,240,000:—

Akademiföreningen har nu bakom sig sin första tre-årsperiod. Utan det kraftiga stöd, som Föreningens över hela Finland spridda medlemmar en var i sin stad givit Akademien, hade den svenska högskolans ställning helt visst varit ytterst prekär och dess framtid hade tett sig mycket mörk.

Vad som ovan har utvecklats och härmed ånyo antytts rörande det behov av stöd, som förelegat för Akademien, gäller även för framtiden, i varje fall för den närmaste tiden. Ännu kan nämligen icke med någon säkerhet sägas, när ställningen skall vara så konsoliderad, att ränteavkastningen på de centrala fonderna förmår uppbära akademiföretaget.

Av denna anledning är det nödvändigt att för ytterligare trenne år förutsätta den hjälpaktion, som tog sig uttryck i Akademiföreningens bildande för tre år sedan.

Enär en ställning, som blott upprätthålles från år till år, icke medger lugnt och ordnat arbete, är det önskvärt, att teckning av bidrag även denna gång sker för en tid av tre år.

Det belopp, det årligen gällde att hopbringa, kan uppskattas till c:a 500,000 mk. Härvid beräknas endast vad den nu gällande sparsamhetsbudgeten oundgängligen kräver. För utvidgningar av ett eller annat slag tagas dessa medel varken direkt eller indirekt i anspråk.

